

DOI: [10.26565/2311-2379-2024-106-06](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-06)
УДК 658.589:004](477)

С. М. БАБИЧ*

кандидат економічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри економіки та менеджменту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1081-7685>, e-mail: babych@karazin.ua

Д. В. БАБИЧ*

доктор економічних наук, професор,
професор закладу вищої освіти кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0562-3242>, e-mail: babych@karazin.ua

* Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ІННОВАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ: ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційний напрям розвитку країни сприяє її економічному зростанню. Оскільки, інновації розглядаються як важливий фактор для досягнення успіху в конкурентній та глобальній економіці. Застосування інновацій здатне покращити рівень комунікації між стейкхолдерами ринку. Правильність впровадження інновацій та використання інноваційного потенціалу підприємствами сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності та досягненню успіху на ринку. Таким чином, оцінка сучасного стану та визначення перспектив реалізації інноваційної діяльності на підприємствах є актуальним питанням. Метою роботи є аналіз показників впровадження інновацій у розрізі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на підприємствах в Україні. Розглянуто основні показники, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання в Україні за 2018-2022 рік, зокрема, їх кількість та обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг). Виявлено тенденцію до скорочення значень показників, що зумовлено, зокрема, пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні. Визначено напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: доступ до мережі Інтернет, використання соціальних медіа, послуги хмарних обчислень. Динаміка кількості підключених до мережі Інтернет підприємств, характеризується коливальною тенденцією та різким зменшенням в 2022 році. Соціальні мережі – це найбільш популярний напрям використання соціальних медіа серед підприємств України. Соціальні мережі дають можливість створити ком'юніті між учасниками ринку. Крім того, це один з каналів реклами, можливість залучити цільову аудиторію та налагодити тривалі відносини зі споживачем для успіху на ринку. Послугами хмарних обчислень користуються тільки близько 10% від усіх підприємств в Україні. Представлено суб'єктивну оцінку, а саме результати опитування українських компаній за даними 2023 року щодо використання ними нових технологій, а саме: ChatGPT та штучний інтелект, хмарні сервіси та сховища даних, онлайн сервіси та платформи для організації дистанційної роботи, КЕП для ідентифікації особистості, CRM-система для реалізації роботи з клієнтами, створення мобільних додатків та чат-ботів в месенджерах. Крім того, українські компанії в 2023 році, використовуючи свій інноваційний потенціал реалізували апгрейд робочих процесів та обрали напрями стратегічних змін в складних умовах функціонування.

Ключові слова: **суб'єкти господарювання, підприємства, інновації, ІКТ, Інтернет, соціальні мережі, послуги хмарних обчислень.**

JEL Classification: M21, O31, O33.

Інновації стали важливою частиною життя та діяльності сучасного інформаційно-технологічного суспільства. Обираючи інноваційний напрям розвитку, економіки країн у світі досягають зростання. Вивченню цієї проблематики присвячено ряд досліджень, серед яких відзначимо роботи (Czarnitzki & Toivanen, 2013), (Pecce & Oros, 2015), (Tomizawa et al., 2020), (Kostis, 2021), (Sun et al., 2023).

В масштабах функціонування підприємства, інновації займають особливе місце, бо це можливість зберегти чи навіть підвищити рівень конкурентоспроможності на ринку. Оскільки, інноваційні процеси, що реалізуються підприємством, характеризуються впливом на виробництво товарів чи надання послуг. Крім того, нові та сучасні технології здатні допомогти

підприємству, зокрема, розподіляти свої ресурси, оптимізувати виробничі процеси, збільшувати потужності, контролювати свої витрати, мінімізувати ризики тощо. Таким чином, оцінка сучасного стану та визначення перспектив реалізації інноваційної діяльності на підприємствах є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці всебічно досліджували проблему впровадження інновацій на підприємствах, а саме: планування та формування стратегії для інноваційного розвитку, бізнес-моделювання, визначення типів інновацій з урахуванням специфіки діяльності, порівняння інноваційних стратегій для різних типів підприємств, проблеми та помилки впровадження, визначення перспектив, взаємозв'язок з факторами зовнішнього та внутрішнього середовища, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Розглянемо деякі дослідження більш детально.

Процес планування впровадження інновацій на підприємствах є одним з головних. Дослідженню цього напрямку присвячена робота (Забаштанська, Попело, & Нікітенко, 2021), де представлено маркетингові засади розвитку системи планування інновацій на підприємствах. Також визначено причини відсутності ефекту від інновацій та розробки в умовах цифровізації. Зазначається, що успішність інновацій залежить від ринку, зокрема, його потреб та вимог.

Розробка стратегії інноваційного розвитку є важливим аспектом в процесі реалізації інноваційної політики на підприємстві. В роботі (Пілецька & Ткаченко, 2020) визначено вимоги до стратегії інноваційного розвитку та її взаємозв'язки в системі управління підприємством. Основою формування стратегії є постановка довгострокових цілей інноваційної діяльності та вибір ефективного напрямку їх реалізації.

Публікація (Кравченко & Прудкий, 2019) демонструє необхідність бізнес-моделювання під час впровадження інновацій на підприємствах. Наведено шаблони для моделювання інновацій, що знайшли застосування в зарубіжній практиці. Запропоновано загальний механізм побудови бізнес-моделі для впровадження інновацій, який може бути задіяний на підприємствах в Україні.

Робота (Squicciarini, 2017) охоплює дослідження підприємництва та інновацій, бо вони є ключовими компонентами для процвітання економіки. Зокрема, це дані щодо створення нових підприємств, їх інноваційної діяльності, динаміки показників функціонування бізнесу та впровадження інновацій. Застосовуються економіметричні методи, що дозволяють отримати висновки щодо взаємозв'язку показників.

Емпіричне дослідження (Rajapathirana & Hui, 2018) присвячене перевірці взаємозв'язку між інноваційним потенціалом, типами інновацій та ефективністю діяльності страхових компаній Шрі-Ланки за ринковими та фінансовими показниками. Результати показали, що зв'язок існує і досить сильний. Крім того, отримані висновки можуть бути корисними для керівництва страховими компаніями та сприяти ефективному управлінню інноваційним потенціалом.

Дослідження (Gao, Hsu, & Li, 2018) присвячено порівнянню інноваційних стратегій державних та приватних підприємств. Визначено, що їм притаманна сукупність інноваційних рішень з яких формується стратегія, має відмінності і пояснюється це, в першу чергу, інвестиційними горизонтами. Якщо державні підприємства надають перевагу існуючим знанням, мають більш експлуатаційний характер і не схильні до нових класів технологій, то приватні мають широке коло інтересів та більш дослідницького напрямку.

Концепція впровадження інновацій інколи неправильно розуміється підприємствами. Оскільки, не завжди новий продукт чи послугу, організаційні процеси чи маркетингові заходи можна віднести до інновацій. Робота (Acosta, Acosta, & Espinoza, 2018) присвячена визначенню помилок в інтерпретації типів розроблених інновацій. Компанії, які були залучені до опитування в рамках дослідження були представниками різних секторів економіки (промисловість, сфера послуг і товарів, гірничо-промисловість) та були класифіковані на 5 груп за типом впроваджених інновацій. В результаті було визначено, що 8 з 10 компаній виробничого сектору розуміються на впровадженні інновацій. Також представники всіх секторів економіки найкраще визначаються з концепцією маркетингових інновацій.

У роботі (Бояринова & Бичковська, 2020) представлено аналіз стану, проблем та перспектив впровадження екологічних інновацій промисловими підприємствами в Україні для забезпечення їх сталого розвитку. Розглянуто розподіл екоінновацій за напрямами виробництва, зміни складу продуктів та системі управління. В роботі представлено ряд

пропозицій, які можуть сприяти заходам екологізації на підприємстві, зокрема, формування програми розвитку екоінновацій у промисловості та кластерів екоорієнтованих підприємств, надання субсидій на використання нетрадиційних джерел енергії та залучення послуг страхового ринку у відповідній адаптації.

Робота (Yu Tu & Weiku Wu, 2021) присвячена екологічним інноваціям та як вони впливають на конкурентні переваги підприємства та яку роль у цьому відіграє організаційне навчання. Необхідність впровадження «зелених» інновацій виникає через суворі екологічні норми, що ставлять перед підприємствами. Таким чином, отримані результати показують, що екологічні інновації позитивно пов'язані з конкурентною перевагою для китайських підприємств з визначенням опосередкованого ефекту організаційного навчання. Рекомендаційний момент для підприємств такий, що необхідно правильно сприймати тиск для забезпечення екологічно чистого виробництва, а також працювати на відповідність або перевищення екологічних норм.

Вплив екологічного регулювання на інновації підприємств (технологічні, продуктові, системні та екологічні) охарактеризовано в роботі (Shuai Shao et al., 2020). Дослідники вважають, що вплив на інноваційну поведінку підприємства екологічного регулювання є складним і відображається через взаємодію заявлених типів інновацій.

Дослідження впливу цифрової економіки на інновації підприємств представлено в публікації (Rui Li, Jing Rao, & Lianguong Wan, 2022). Використано дані китайських виробничих підприємств за 2011-2019 рр. В результаті було виявлено, що розвиток цифрової економіки позитивно пов'язаний з інноваціями підприємств та сприяє цифровій трансформації підприємств.

Автори у роботі (Elhajjar, Yasoub, & Yaasoub, 2023) представили системний огляд джерел щодо питання автоматизації бізнес-процесів, що дає чітке розуміння необхідності застосування сучасних технологій як складових інноваційного потенціалу для оптимізації та підвищення конкурентоспроможності в бізнес-середовищі.

Використання сучасних інформаційних технологій та системи для управління підприємством є важливим напрямом його інноваційної діяльності. Наприклад, автоматизація бухгалтерського обліку, розгляду цього питання присвячена робота (Ларченко, 2020). У даній роботі визначено переваги використання спеціалізованих інформаційних систем для підвищення якості бухгалтерського обліку, зокрема, швидшої обробки даних первинних документів, автоматизація формування балансового звіту та інших звітів. Впровадження подібних систем здатне підвищити конкурентоспроможність підприємства, але лише порівняно з тими, у кого такі системи ще відсутні.

В публікації (Маковецька, 2021) запропоновано певні поради щодо того, як ефективно організувати комунікаційні процеси на підприємстві, використовуючи нові інформаційні технології.

Набирає популярності проривна інтернет-технологія блокчейну, що застосовується для вдосконалення виробничих процесів та зниження витрат на підприємствах. Кількісний аналіз застосування блокчейн технологій на підприємствах Китаю представлено в роботі (Pan X. et al., 2020). Збільшення активів підприємства є важливим фактором впровадження технології блокчейн. В свою чергу, використання таких технологій позитивно позначається на швидкості обороту активів зменшує рівень витрат на продаж.

Одним з важливих показників, що демонструє рівень впровадження інновацій є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index – GII) на рівні національної економіки країни. За даними рейтингу 2023 року Україна посіла 55 місце серед 132 країн, покращивши свої показники на 2 позиції в порівнянні з 2022 роком (57 місце). Зазначимо, що за напрямками інновацій, що враховуються під час розрахунку GII показники України мають варіабельність. Зокрема, загалом розділ інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) оцінено рейтинговим показником, що дорівнює 59, в тому числі: доступ до ІКТ – 68 (82,2%) і використання ІКТ – 73 (69,6%). Для порівняння Швейцарія є країною, що вже декілька років очолює рейтинг країн за GII, ці показники мають наступні значення: загалом розділ ІКТ- 83,7% і це 25 місце; доступ до ІКТ – 21 (90,9%) і використання ІКТ – 1 місце (100%). (WIPO, 2023) Це свідчить про те, що даний напрямок може бути удосконалено для покращення відповідних показників в Україні, що обумовлює необхідність аналізу показників використання ІКТ, зокрема, на підприємствах країни.

Мета: проаналізувати тенденції впровадження інновацій у розрізі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на підприємствах в Україні. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання: 1) проаналізувати основні показники, що характеризують діяльність суб'єктів господарювання в Україні; 2) визначити напрями використання ІКТ і проаналізувати їх показники на підприємствах України; 3) розглянути суб'єктивну оцінку (опитування працівників українських компаній) щодо використання ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи динаміку кількості суб'єктів господарювання в Україні за офіційними статистичними даними 2018-2022 рр. (рис. 1), виявлено тенденцію до їх скорочення. За досліджуваний період 2020 рік характеризується максимальними показниками, а далі значення зменшуються. Загальна кількість суб'єктів господарювання зменшилось на 11% в 2022 році у порівнянні з 2021 роком, а ФОП – на 7%.

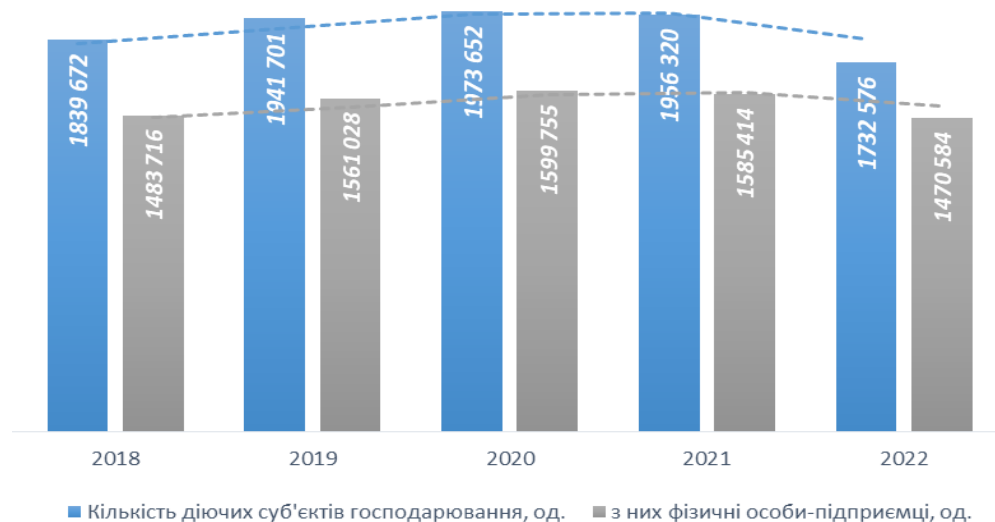

Рис. 1. Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання* в Україні, 2018-2022 рр.
Fig. 1. Dynamics of the number of the operating business entities in Ukraine, 2018-2022

*Дані наведені з урахуванням банків

Джерело: побудовано авторами за даними (Держстат України, 2024)

На рис. 2 представлено динаміку обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, де спостерігаємо його скорочення на 25% в 2022 році, порівнюючи дані з 2021 роком. Що стосується товарів та послуг фізичних осіб-підприємців, то вони зменшилися суттєво: якщо в 2021 році обсяги реалізації продукції сягали 1 373 018 718,90 тис. грн., то в 2022 році лише 86 857 472,40 тис. грн., а це лише 6,3% від показника минулого року. (Держстат України, 2024)

По-перше, тенденція до зменшення значень показників (рис. 1 та рис. 2) обумовлюється, зокрема, пандемією COVID-19, яка залишила свій відбиток на всіх сферах життя та діяльності в Україні та світі. По-друге, в лютому 2022 року повномасштабна війна в Україні внесла корективи в господарську діяльність як юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, так і фізичних осіб-підприємців (ФОП), а також банківських установ.

Представлений аналіз показників діяльності суб'єктів господарювання на ринку, свідчить про його активне функціонування та присутність високого рівня конкуренції. Інновації є тим механізмом, що покликаний підвищувати конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємств на ринку. Таким чином, розглянемо показники впровадження інновацій на підприємствах України в розрізі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) за напрямками: доступ до мережі Інтернет; соціальні медіа; послуги хмарних обчислень.

Рис. 2. Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, 2018-2022 рр.

Fig. 2. Dynamics of the volume of products sold (goods, services) of the business entities, 2018-2022

*Дані наведені з урахуванням банків

Джерело: побудовано авторами за даними (Держстат України, 2024)

Доступ до мережі Інтернет. Суб'єкти господарювання (чи юридичних осіб, чи фізичних осіб-підприємців) в умовах сучасного ринку можуть досягти успіху, зокрема, за рахунок організації динамічної системи комунікаційних зв'язків як всередині підприємства, так і з іншими учасниками ринку. Це можливість організувати обмін інформацією (приміром, електронний документообіг) та забезпечити виконання окремих бізнес-процесів, що реалізується за допомогою мережі Інтернет. На рис. 3 представлено показники, що демонструють рівень підключення до мережі Інтернет підприємств в Україні. Як бачимо, що в 2021 році кількість підприємств, які мають доступ до мережі Інтернет зросла на 1,7% в порівнянні з 2019 роком. Це обумовлюється, зокрема, дистанційним форматом роботи та вимогою щодо кількості працюючих на певну площу приміщення у зв'язку з карантинними обмеження, що діяли в країні через COVID-19. За даними 2022 року кількість підприємств, що мають доступ до мережі Інтернет зменшилась на 3,9% в порівнянні з 2021 роком. Однією з причин такої динаміки є повномасштабна війна в Україні, відповідно тренд до скорочення і загальної кількості суб'єктів господарювання, продемонстровано на рис. 1. Варто відмітити, що частка підприємств, які мають підключення до мережі Інтернет за досліджуваний період понад 85% та значення показника має коливальну динаміку. Відсутність підключення до мережі Інтернет, може бути, пов'язане з безпековими обмеженнями функціонування підприємства.

Соціальні медіа. Організувати активність та комунікацію підприємства в мережі Інтернет можливо через соціальні медіа. Популярність та різноманітність соціальних мереж активізувалася з розвитком Інтернету, а для сучасного суспільства вони стали частиною життя. Для підприємства це можливість організувати комунікацію між стейкхолдерами ринку. Крім того, соціальні мережі це один з каналів реклами, що в свою чергу економить бюджет рекламної кампанії, надає можливість залучення тільки цільової аудиторії, оскільки є можливість швидко ознайомитися з товаром чи послугою. Через соціальні мережі є перспективи тривалих відносин зі споживачем, а не тільки його інформування, що дозволяє підвищити успішність підприємства на ринку. Серед обраних категорій соціальних медіа (рис. 4), що використовують підприємства в Україні, значну частку мають саме соціальні мережі. В 2019 році частка підприємств була понад 25%, то 2022 році – 21,3%, але серед категорій соціальних медіа соціальні мережі залишаються пріоритетними. Друге місце серед соціальних медіа, які обирають підприємства в Україні, закріпилося за вебсайтами та

додатками (рис. 4). Якщо створення акаунту та сторінки в соціальних мережах з подальшим її веденням не потребує великих фінансових витрат, то для створення власного сайту з подальшим SEO чи додатку потрібні будуть немалі вкладення.

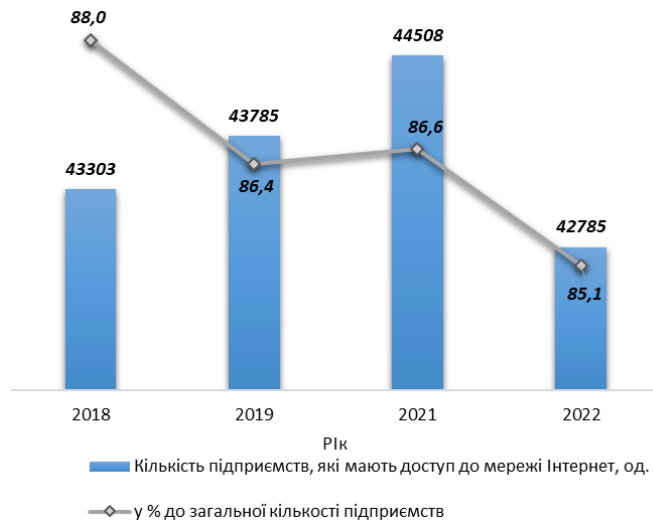

Рис. 3. Динаміка показників доступу до мережі Інтернет підприємств* в Україні
Fig. 3. Dynamics of Internet access indicators of the enterprises in Ukraine

*Представлено дані юридичних осіб, де кількість зайнятих працівників 10 і більше осіб

Джерело: побудовано авторами за даними (Держстат України, 2024)

Рис. 4. Частка кількості підприємств*, що використовують соціальні медіа
Fig. 4. Share of the number of enterprises using social media

*Представлено дані юридичних осіб, де кількість зайнятих працівників 10 і більше осіб

Джерело: побудовано авторами за даними (Держстат України, 2024)

Послуги хмарних обчислень. За даними, що представлені на рис. 5, видно, що тільки близько 10% від усіх підприємств в Україні, користуються послугами хмарних обчислень. Розподіл підприємств, що використовують дану послугу за видами економічної діяльності у 2022 році, показує, що найбільше цими послугами користуються туристичні оператори та агентства (22% підприємств), друге місце закріпилося за підприємствами у сфері

інформаційно-комунікаційних технологій (19,4% підприємств). Найменший відсоток використання послуг хмарних обчислень (по 6,5%) на підприємствах, що займаються текстильним виробництвом, пошиття одягу тощо, а також операціями з нерухомим майном. (Держстат України, 2024)

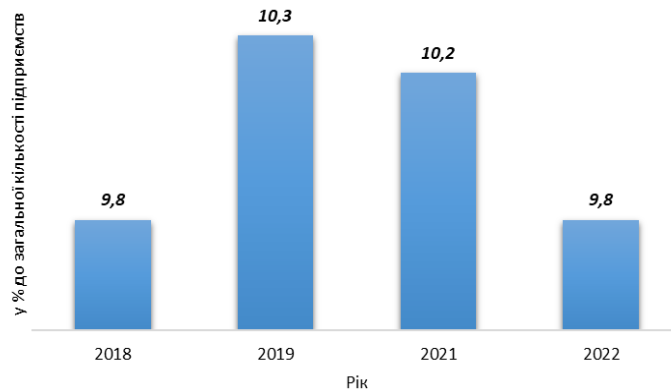

Рис. 5. Частка кількості підприємств*, що купують послуги хмарних обчислень
Fig. 5. Share of the number of enterprises purchasing cloud computing services

*Представлено дані юридичних осіб, де кількість зайнятих працівників 10 і більше осіб

Джерело: побудовано авторами за даними (Держстат України, 2024)

Звичайно, що такі послуги мають специфічний характер, де задіяно сервер провайдерів цих послуг і споживач отримує можливість через мережу Інтернет користуватися необхідним програмним забезпеченням для віддаленої обробки інформації чи використовувати дисковий простір для збереження даних. Наприклад, Google Workspace спеціалізоване хмарне програмне забезпечення та інструменти, що пропонує Google для бізнесу за передплатою має варіацію в тарифах від Business Starter (5,40 \$/місяць) до Enterprise, де ціна уточнюється у відділі продажу представників сервісу. (Google Workspace, 2024)

Зазначимо, що дані послуги мають свою ціну і не всім підприємствам за специфікою можуть підійти. Але послуги хмарних обчислень є досить перспективними і підприємства дійсно поступово надають перевагу їм. Оскільки, не кожне підприємство може собі дозволити закупку офіційного програмного забезпечення та встановлення апаратної частини для забезпечення ефективного функціонування своїх бізнес-процесів. Наприклад, альтернативою стаціонарним програмам є Office 365 для підприємств в різних тарифних планах, що різняться можливостями доступу до певних додатків і ціною політикою (від 7,75 \$ за користувача на місяць). Також Microsoft 365, що позиціонується на ринку як інноваційне рішення для оптимізації процесів підприємства, також має пакети пропозицій за ціною від 8 \$ до 54 \$ за користувача на місяць. (Microsoft 365, 2024)

ІКТ на підприємствах: суб'єктивна оцінка. Опитування, що було традиційно реалізоване Kyivstar Business у листопаді 2023 року серед представників українського бізнесу (750 респондентів, цей й власники компаній, ФОП, менеджери, директори, які є представниками різних сфер, зокрема, сільського господарства, ритейлу, будівництва, ІТ, логістики та інше) включає питання щодо використання нових технологій в роботі компанії, що мають за мету оптимізувати бізнес-процеси, вплинути на продуктивність, конкурентоспроможність та ефективність діяльності. Таким чином, результати показали, що серед інновацій цей ChatGPT та штучний інтелект, хмарні сервіси та сховища даних (наприклад, Microsoft 365), онлайн сервіси та платформи для організації дистанційної роботи, кваліфікований електронний підпис (КЕП) для ідентифікації особистості, Customer Relationship Management (CRM-система) для реалізації роботи з клієнтами, створення мобільних додатків та чат-ботів в месенджерах, GPS сервіси для контролю руху транспорту та інше. Технології, які були визначені за результатами опитування, набирають популярності вже протягом останніх

років та активно використовуються проходячи процес модифікації та адаптації для задоволення потреб сучасного ринку. (Kyivstar Business, 2024).

Використовуючи свій інноваційний потенціал українські компанії в 2023 році здійснюють зміни робочих процесів, зокрема, швидше приймають рішення – 26% опитаних, адаптували асортимент товарів та послуг – 24%, використовують нові технології для роботи команди – 6% та застосовують штучний інтелект в роботі – 6%. (Kyivstar Business, 2024) На рис. 6 представлено розподіл опитаних компаній, що обрали певний напрямок стратегічних змін в 2023 році. Працюючи в складних умовах, зокрема, через повномасштабну війну в Україні та блекауту, 31% опитаних компаній зменшили асортимент послуг та товарів, але при цьому 26% його розширили.

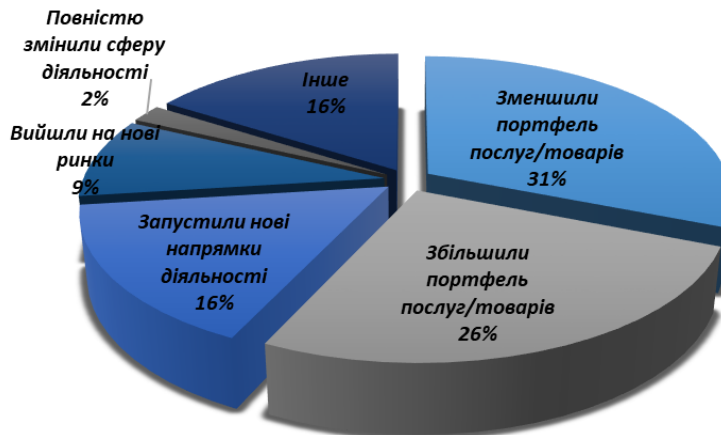

Рис. 6. Стратегічні зміни, що реалізовані українськими компаніями в 2023 році
Fig. 6. Strategic changes implemented by Ukrainian companies in 2023

Джерело: побудовано авторами за даними (Kyivstar Business, 2024)

Таким чином, результати опитування в 2023 році показали, що компанії в Україні мають потенціал для впровадження інновацій, що сприятиме розвитку та отриманню прибутку. А тенденції ринку щодо нових продуктів чи технологій, слід враховувати при підготовці бізнес-планів.

Висновок. Здійснено оцінку ринку функціонування суб'єктів господарювання в Україні через дослідження динаміки їх кількості та обсягів реалізованої продукції. Виявлено тенденції до зменшення значень показників, зокрема, це пояснюється пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні.

Проведено аналіз показників впровадження інновацій у розрізі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на підприємствах в Україні за напрямками: доступ до мережі Інтернет мають понад 85% підприємств за досліджуваний період; використання соціальних медіа, де залишаються пріоритетними соціальні мережі; послуги хмарних обчислень, якими користуються близько 10% від усіх підприємств.

Аналіз результатів опитування, що проводилося в 2023 році Kyivstar Business дає можливість оцінити рівень впровадження інновацій, зокрема, застосування ІКТ українськими компаніями. Виявлено, що використовуючи свій інноваційний потенціал та працюючи в складних умовах, українські компанії в 2023 році здійснюють апгрейд робочих процесів та обирають напрямок стратегічних змін, адаптуючись під потреби сучасного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Czarnitzki D., Toivanen O. Innovation Policy and Economic Growth, European Commission-Fellowship initiative. *The future EMU, European Economy, Economic Papers*. 2013. Vol. 482/2013, P. 2–40. DOI: <https://doi.org/10.2765/42480>

2. Pece A.M., Oros S.O.E., Salisteanu F. Innovation and Economic Growth: An Empirical Analysis for CEE Countries. *Procedia Economics and Finance*. 2015. Vol. 26. P. 461–467. DOI: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00874-6](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00874-6)
3. Tomizawa A., Zhao L., Bassellier G. *et al.* Economic growth, innovation, institutions, and the Great Enrichment. *Asia Pac J Manag*. 2020. Vol. 37. P. 7–31. DOI <https://doi.org/10.1007/s10490-019-09648-2>
4. Kostis P.C. Culture, innovation, and economic development. *J Innov Entrep*. 2021. Vol. 10. P. 22. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00163-7>
5. Sun P., Di J., Yuan C. *et al.* Economic growth targets and green technology innovation: mechanism and evidence from China. *Environ Sci Pollut Res*. 2023. Vol. 30. P. 4062–4078. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11356-022-22493-z>
6. Забаштанська Т., Попело О., Нікітенко М. Маркетингові засади розвитку системи планування інновацій на підприємствах в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. Вип. 4(28). С.153–162. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4\(28\)-153-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4(28)-153-162)
7. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Економічні студії*. 2020. № 1 (27). С. 146–150.
8. Кравченко М.О., Прудкий В.В. Бізнес-модель як основа впровадження інновацій на підприємстві. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.138>
9. Squicciarini M. Entrepreneurship, innovation and enterprise dynamics. *Small Bus Econ*. 2017. Vol. 48. P. 273–278. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-016-9784-z>
10. Rajapathirana J., Hui Y. Relationship between innovation capability, innovation type and firm performance. *Journal of Innovation & Knowledge*. 2018. Vol. 3.P. 44–55. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jik.2017.06.002>
11. Gao H., Hsu P.H., Li K. Innovation strategy of private firms. *Journal of financial and quantitative analysis*. 2018. Vol. 53(1). P.1–32. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022109017001119>
12. Acosta B., Acosta M., Espinoza B. Understanding innovation based on company optic: interpretation mistakes on the types of innovation developed. *Innovation & Management Review*. 2018. Vol. 13. P. 295–304. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rai.2016.03.006>
13. Бояринова К., Бичковська А. Проблеми та перспективи впровадження екологічних інновацій на підприємствах. *Підприємництво та інновації*. 2020. №14. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.4>
14. Yu Tu, Weiku Wu. How does green innovation improve enterprises' competitive advantage? The role of organizational learning. *Sustainable Production and Consumption*. 2021. Vol. 26. P. 504–516. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.12.031>
15. Shuai Shao, Zhigao Hu, Jianhua Cao, Lili Yang, Dabo Guan. Environmental Regulation and Enterprise Innovation: A Review. 2020. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.2446>
16. Rui Li, Jing Rao, Liangyong Wan. The digital economy, enterprise digital transformation, and enterprise innovation. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1002/mde.3569>
17. Elhajjar S., Yacoub L., Yaacoub H. Automation in business research: systematic literature review. *Inf Syst E-Bus Manage*. 2023. No21. P. 675–698. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10257-023-00645-z>
18. Ларченко О. Ефективність впровадження інформаційних систем в управління підприємством. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 1. С. 278–284. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.37>
19. Маковецька І. Організація комунікаційної діяльності на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/524-0072/2021-33-37>
20. Pan X., Pan X., Song M., Ai B., Ming Y. Blockchain technology and enterprise operational capabilities: An empirical test. *International Journal of Information Management*. 2020. Vol. 52. P. 101946. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.05.002>
21. The World Intellectual Property Organization. 2024. WIPO: вебсайт. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/
22. Держстат України. 2024. *Державна служба статистики України*: вебсайт. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
23. Google Workspace. 2024. *Google Workspace*: вебсайт. URL: <https://workspace.google.com/intl/uk/>
24. Microsoft 365. 2024. *Microsoft*: вебсайт. <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365>

25. Kyivstar Business. 2024. *Kyivstar*. вебсайт. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yakim-buv-2023-rik-dlya-ukrayinskih-kompanij-rezultati-doslidzhennya-kiyivstar-biznes>

Стаття надійшла до редакції 07.04.2024
Стаття рекомендована до друку 30.05.2024

REFERENCES

1. Czarnitzki, D., Toivanen, O. (2013). Innovation Policy and Economic Growth, European Commission-Fellowship initiative. *The future EMU, European Economy, Economic Papers*, 482/2013, 2-40. doi: <https://doi.org/10.2765/42480>
2. Pece, A.M., Oros, S.O.E., Salisteanu, F. (2015). Innovation and Economic Growth: An Empirical Analysis for CEE Countries. *Procedia Economics and Finance*, 26, 461-467. doi: [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00874-6](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00874-6)
3. Tomizawa, A., Zhao, L., Bassellier, G. et al. (2020). Economic growth, innovation, institutions, and the Great Enrichment. *Asia Pac J Manag*, 37, 7-31. doi: <https://doi.org/10.1007/s10490-019-09648-2>
4. Kostis, P.C. (2021). Culture, innovation, and economic development. *J Innov Entrep*, 10, 22. doi: <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00163-7>
5. Sun, P., Di, J., Yuan, C. et al. (2023). Economic growth targets and green technology innovation: mechanism and evidence from China. *Environ Sci Pollut Res*, 30, 4062-4078. doi: <https://doi.org/10.1007/s11356-022-22493-z>
6. Zabashtanska, T., Popelo, O., & Nikitenko, M. (2022). Marketing principles of the development of the innovation planning system at enterprises in the conditions of digitalization. *Problems and prospects of economics and management*, 4(28), 153-162. doi: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4\(28\)-153-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4(28)-153-162) (in Ukrainian)
7. Piletska, S.T., Tkachenko, E.V. (2020). Formation of the innovative development strategy of the enterprise. *Economic studies*, 1 (27), 146-150. (in Ukrainian)
8. Kravchenko, M.O., Prudky, V.V. (2019). Business model as a basis for introducing innovations at the enterprise. *Economy and the state*, 12, 138-142. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.138> (in Ukrainian)
9. Squicciarini, M. (2017). Entrepreneurship, innovation and enterprise dynamics. *Small Bus Econ*, 48, 273-278. doi: <https://doi.org/10.1007/s11187-016-9784-z>
10. Rajapathirana, J., Hui, Y. (2018). Relationship between innovation capability, innovation type and firm performance. *Journal of Innovation & Knowledge*, 3, 4-55. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jik.2017.06.002>
11. Gao, H., Hsu, P.H., Li, K. (2018). Innovation strategy of private firms. *Journal of financial and quantitative analysis*, 53(1), 1-32. doi: <https://doi.org/10.1017/S0022109017001119>
12. Acosta, B., Acosta, M., Espinoza, B. (2018). Understanding innovation based on company optic: interpretation mistakes on the types of innovation developed. *Innovation & Management Review*, 13, 295-304. doi: <https://doi.org/10.1016/j.rai.2016.03.006>
13. Boyarinova, K., Bychkovska, A. (2020). Problems and prospects of implementing environmental innovations at enterprises. *Entrepreneurship and innovation*, 14, 19-24. doi: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.4>
14. Yu, Tu, Weiku, Wu. (2021). How does green innovation improve enterprises' competitive advantage? The role of organizational learning. *Sustainable Production and Consumption*, 26, 504-516. doi: <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.12.031>
15. Shuai, Shao, Zhigao, Hu, Jianhua, Cao, Lili, Yang, Dabo, Guan. (2020). Environmental Regulation and Enterprise Innovation: A Review. doi: <https://doi.org/10.1002/bse.2446>
16. Rui, Li, Jing, Rao, Liangyong, Wan. (2022). The digital economy, enterprise digital transformation, and enterprise innovation. doi: <https://doi.org/10.1002/mde.3569>
17. Elhajar, S., Yacoub, L., Yaacoub, H. (2023). Automation in business research: systematic literature review. *Inf Syst E-Bus Manage*, 21, 675-698. doi: <https://doi.org/10.1007/s10257-023-00645-z>
18. Larchenko, O. (2020). Effectiveness of implementation of information systems in enterprise management. *Taurian Scientific Bulletin. Series: Economy*, 1, 278-284. doi: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.37> (in Ukrainian)
19. Makovetska, I. (2021). Organization of communication activities at the enterprise. *Economy and society*, 33. doi: <https://doi.org/10.32782/524-0072/2021-33-37> (in Ukrainian)

20. Pan, X., Pan, X., Song, M., Ai, B., Ming, Y. (2020). Blockchain technology and enterprise operational capabilities: An empirical test. *International Journal of Information Management*, 52, 101946. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.05.002>

21. WIPO. (2024). The World Intellectual Property Organization. Retrieved from https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/

22. State Statistics Service of Ukraine. (2024). Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>

23. Google Workspace. (2024). Retrieved from <https://workspace.google.com/intl/uk/>

24. Microsoft 365. (2024). Retrieved from <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365>

25. Kyivstar Business. (2024). Retrieved from <https://hub.kyivstar.ua/articles/yakim-buv-2023-rik-dlya-ukrayinskih-kompanij-rezultati-doslidzhennya-kiyvstar-biznes>

The article was received by the editors 07.04.2024

The article is recommended for printing 30.05.2024

S. BABYCH*, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1081-7685>, e-mail: babych@karazin.ua

D. BABYCH*, D.Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0562-3242>, e-mail: babych@karazin.ua

* V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

INNOVATIONS AT UKRAINIAN ENTERPRISES: USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Innovative direction of the country's development contributes to its economic growth. Innovations are considered to be an important factor for achieving success in competitive and global economy. The use of innovations can improve the level of communication between market stakeholders. The correct implementation of innovations and the use of innovative potential by enterprises helps to increase their competitiveness and achieve success in the market. Thus, assessing the current state and determining the prospects for the implementation of innovative activities at enterprises is an actual issue. The aim of the study is to analyze the indicators of innovations implementation in terms of the use of information and communication technologies (ICT) at Ukrainian enterprises. The main indicators characterizing the activities of business entities in Ukraine during 2018–2022 are considered, in particular, their number and volumes of products (goods, services) sold. A downward trend in the values of the indicators is revealed, which is due, in particular, to the COVID-19 pandemic and the full-scale war in Ukraine. The directions of use of information and communication technologies are determined, namely: access to the Internet, use of social media, cloud computing services. The dynamics of the number of enterprises connected to the Internet is characterized by fluctuations and a sharp decline in 2022. Social networks are the most popular way of using social media among Ukrainian enterprises. Social networks provide an opportunity to create a community between market participants. In addition, it is one of the advertising channels, an opportunity to attract the target audience and establish long-term relationships with the consumer for success in the market. Only about 10% of all enterprises in Ukraine use cloud computing services. The article presents a subjective assessment, namely, the results of a survey of Ukrainian companies based on 2023 data regarding using the new technologies, including: ChatGPT and Artificial Intelligence, cloud services and data storage, online services and platforms for remote work organization, QES for personal identification, CRM systems for working with clients, creation of mobile applications and chatbots in messengers. In addition, in 2023, Ukrainian companies, using their innovative potential, have implemented an upgrade of work processes and have chosen directions for strategic changes in difficult operating conditions.

Keywords: **business entities, enterprises, innovations, ICT, Internet, social networks, cloud computing services.**

JEL Classification: M21, O31, O33.

Як цитувати: Бабич С.М., & Бабич Д.В. (2024). Інновації на підприємствах України: використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (106), 56-66. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-06>

In cites: Babych S., & Babych D. (2024). Innovations at Ukrainian enterprises: use of information and communication technologies. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (106), 56-66. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-06> (in Ukrainian)